

1
1

2685

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tomtar.

Tomtar.

2685

Tomtar.

Tomtar.

Tomtarna voro inte större än ett
års gammalt barn.

Två drängar tröskade en gång
på en loge, men hur mycket de än tröskade, så var där
lika mycket igen. Då tänkte de, att de skulle försöka
få reda på, vad det kunde bero på, och därför lade sig
den ene drängen i logen för natten. Rätt som han låg
där kom en liten tomt och bar på en liten nek. Han
stönade och pustade värre. Då sade drängen till honom:

"Var det något att pusta för! Då svarade tomten:

"Ja, jag tror inte du bar mer, när du var natta-
gammal!"

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESBOKIV

3.

3

2685

LUNDS UNIVERSITÄT
FOLKMINNESÄLLIV

4/1
4

2685

Tomten.

Tomten.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

5
5
2685

Tomten.

Tomten.

En gräbba hade blivit tvingad att gifta sig med en tomte. Hon gruvade sig mycket, och det märkte tomten. Han sade då till henne: "Kan du säga namnet på mig den dagen du står brud, ska jag lämna dig!" Men gräbban visste ju rakt inte, hur hon skulle kunna få reda på det.

En dag stod tomten och malde malt och sjöng för sig själv: "I dag skall maltet malas, i morn

ÅR 1885
FOLKMINNEN

6
6

skall bröllopet vara, Titteli-Ture heter jag! Detta
var det någon, som hörde, och han berättade det ge-
nast för grävban, och när hon skulle stå brud, så
sa' hon: "Titteli-Ture heter du!" Då hade tomten inget
annat att göra än att ge henne fri.

2685

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2685

Vättaljus.

Vättaljus.

Småland

Mbs

Härlunda

my 8 1929

my 8. Bengt Forsberg

8.
8

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bengt Petter Persson
Stettin

2685

Vättaljus.

Vättaljus.

Hemma i den gamla stugan kunde jag vakna ibland, när barnen voro oroliga. Jag såg då många små ljus lysa, men när jag kom upp, försvann de och barnen lugnade sig. De kallades vättaljus.

Vättarna är inte annat än gamla paddor, som suger på fingrarna på barnen, så fingerändarna bli alldeles slitna. De kunna suga kraft på flera meters avstånd. Jag har sett dem sitta så långt bort som härifrån och till lagården (30 m.) och suga till

sig bin.

Jag vet att sjuarekärningarna
(skördehjälpen) voro så rädda för att de skulle ^{skära} paddor-
na, när de voro ute och skuro kornet. De talade till dem
och t.o.m. tillbad dem, för att de inte skulle skräm-
ma dem eller skada dem.

9
9
2685

10.
10

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2685

Kvinnan som var med på paddans
barndop.

Kvinnan som var
med på paddans
barndop.

Smaland
1845
Karlens
1845

- 2685 -
Nytt Nytt Nytt
Ber. P. P. P.
11.
11

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kvinnan som var med på paddans
barndop.

Kvinnan som
var med på
paddans barn-
dop.

Det gick en gång en kvinna på en åker och skar säd. Då fick hon se en padda, som var förskräckligt bukig. "Det kunde inte vara så dumt att bli gudmor åt henne"; tänkte hon.

Efter en tid kom en karl till henne och frågade, om hon ville bli gudmor, som hon hade lovat, och han sade, att hon skulle inte bli lidande på det. Den utsatta tiden för barndopet försvann hon alldeles, och hon visste inte, vart hon kom. Där

— 2685 —

12.
12

var hon i alla fall med om kalaset och barndopet,
och när hon skulle hem igen, stoppade man något i för-
klädet på henne, och hon såg, att det var guld och sil-
ver. De sade till henne, att hon skulle inte titta ef-
ter i förklädet, förrän hon kom hem, men hon kunde in-
te låta bli att kika efter, innan hon var hemkommen,
och då var det bara hyvelspånor.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESMUSEUM

2685

Tosse bjer.

Tosse bjer.

Det var en backe i Knoxhult, som de kallte Tosse bjer. Min mor såg många gånger, att det ljuste på den där backen. De påstod, att det bodde troll där, Men nu på senare tiden har åskan slagit ihjäl alla troll.

LUNDEN
FÖR KÖNSTFÄRKIV

14
14

2685

Gengångare.

Det finns människor, som inte vill bli stilla i graven, sen de väl ha kommit dit. Min morfar talade om, att en ifrån Knoxhult hade velat ha ett par halvsulor under hosorna /strumporna/, för han aldrig skulle behöva va' ifrån Knoxhult.

Gengångare.

almundbygd, Lm.

15.

uppt. av Bengt Förlberg, 1929

15

2685

LUNDA UNIVERSITETS
FOLKMINNESBOK

Ett mördat barn.

Ett mördat barn.

2685

Ett mördat barn.

Ett mördat barn.

Det var på ett ställe i Allmundsryds församling, där trivdes aldrig kalvarna. På den här tiden brukade de alltid bära in kalvarna, sen ~~kornakörde~~ korna hade kalvat, och låta dom vara inne i stugan en månad eller så tills de hade vuxit till lite'. Men på det här stället hjälpte inte det, utan ju mer de pysslade om dom, desto mer tacklade kalvarna av. De blev magrare och magrare för varenda dag som gick, och till slut så la de sig ner och dog. Och så gick det med varenda kalv de fick. Och ingen kunde för-

stå, hur det kom sig.

Men så hade de en skräddare där en gång, och han satt uppe och sydde länge på kvällarna. Och när han satt där en kväll, så kom det upp en liten myling från golvet nå'nstans. Han gav sig till att dansa med kalven, som stod där i ett hörn. Men skräddaren var åt honom och sa', att det dära fick han lov låta bli, för annars skulle han slänga saxen på honom. Skräddaren förstod ju meddetsamma, att det var den lille rackaren, som hade varit åt de andra kalvarna också.

Men när han inte fick dansa med kalven, så ville han dansa med skräddaren själv. Men det fick han inte det heller. Då låg där en gammal käring och snusade och sov i en säng där. Henne fick mylingen se, och då ville han till sist dansa med henne. "Ja, det får du", sa' skräddaren, Och mylingen for fram till sängen och ryckte upp henne och dansade med henne timme ~~efter~~ efter timme. Till slut blev det

i alla fall för mycket för käringen, så hon gav upp anden efter den dansen. Men den andre hade också fått nog utav att dansa, så han kom aldrig tillbaka mer och dansade med några kalvar.

Så 'na där små, det var ~~en~~ gengångare ~~for~~ efter små barn, som hade blivit födda och mördade i löndom. De kom tillbaka och ställde till oreda, för att brottet skulle bli upptäckt.

1919
FÖRENINGEN

1919

2685

Blåkulla-käringar.

Blåkullakäring-
ar.

Blåkulla-käringar.

Blåkullakäringar

Blåkullakäringar, det var så'na, som hade sålt sig åt fanen. Om påsken så for de och hälsade på honom i Blåkulla. De skulle fara å dymmelonsdagskväll. I Blåkulla var de och lärde sig trolldomskonster. Och där hade de kallas och dansade och roade sig. Men fanen var visst rätt svår mot dom, för innan de for å, skulle de läsa: "Sönder idag men helt i morgon". Om de då gjorde sig något, när de var i Blåkulla, skulle ingen märka något på dom, när de kom tillbaka. Men det var så'na, som läste fel och sa' : "Helt idag men sönder i morgon". Och de berättade

förr, att de som läste på det viset, kom igen så sönderriv-
na och fördärvade och eländiga.

2685

De for iväg på ugnskvast eller en grissla om kvällen
på dymmelonsdag. Och då sköt de i varenda gård i byarna
överallt för att fre sig för de loje Blåkullakäringarna.
De stannade där bara över natt, så de kom tillbaka om mor-
gonen på skärtorsdagen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUND UNIVERSITY
FOLIOINDEXERING

22.

22

2685

Villarpaskott.

Villarpaskott.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

23

2685

Villarpaskott.

Villarpaskott.

Min mormors farbror hette Pigga-Henrik. Folk kallade honom åtminstone aldrig något annat. Han var född i 1747, och han kunde lite med ~~tr~~ trollkonster. Hans bror ~~h~~
~~te~~ var knekt och hette Petter Venus. Honom sköt Pigga-Henrik, när Petter var i krig ända ~~h~~
~~te~~ borte i Ryssland. Henrik var här hemma i Sverige och sköt, så att det träffade Petter, ändå han var så långt borta.

Petter Venus' änka gifte om sig med en, som hette Sven Venus. Dom ljuste det för tre gånger samma söndag

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

och sen vigdes de omedelbart efter den tredje lysningen.

Och då'n därpå fick Sven ge sig av till kriget i Ryssland.

24
2685

Villarpaskott.

Villarpaskott.

Jössa-Jössen kunde skjuta villarpaskott. Han sa, att han behövde inga särskilda trollkonster till det, utan han laddade bara med arvasilver och nio slags fruktbarande träd. Han varken läste eller sjungde, när han sköt.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKSKOLEN

26.
28

2685

Ringhalsar.

Ringhalsar.

2685

Ringhalsar.

I Långasjömåla var en käring,
som hade alldeles fullt med ringhalsar eller gulkingar,
som de också kallas. Hon gav dem mjölk och forade dem.
Kniva-Cissa tjänade där, och hon sade, att det var så
dant, när en skulle binda kreaturen, för de slingrade
sig om halsen på dem.

En söndag skulle käring~~en~~ gå till
nattvarden, men hon hann inte längre än till Kronotorpet,

Ringhalsar.

(Ringhals=
gulkind=
snok.)
("Tontorm")

förrän gulkingarna voro efter henne. Hon hade inte
forat dem innan hon gick, och då vände hon om och gick
hem och gav dem mat och försummade nattvarden.

2685

Gulkingar får ingen slå, för
då händer det kreaturen något likadant.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNE

29.

29

2685

Visa bort ormar.

Visa bort ormar.

Harald i Långasjömåla var klok, och han hade svartkonstbok, så han kunde lite av varje. /Jfr. flera andra sagesmän från Härlunda! Han visade bort var- enda orm från alla Billarps ägor, så där har de inte sett en orm se'n den dan. Hur han gjorde, hur han gjorde? Ja, inte kan jag veta det. Det förstår jag mig inte på.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESALIV

36
30

2685

Begravning.

Begravning.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

31
2685

Begravning.

Förr i tiden bars liken ända fram till kyrkan. De buros på granstänger, som de bundo ihop med vidjor, och när de buro, så knirkade och knakade det i dessa. Riktiga vägar fanns inte heller på den tiden, utan endast gångstigar, som de fingo gå fram på. När de kommo fram till kyrkogården, fanns där likbårar, som liket lades på. ^{På} ~~den~~ ^{var det} ~~var~~ buar (bågar) över med lite krumelurer på, och de

Begravning.

--- 22
32
LUNDEN
FOLKSKOLEN

voro så tunga, att de voro fullt arbete för fyra karlar
att bära.

På den tiden fick inte gravarna
vara i mer än tio år ungefär. Då grävdes liken upp, och
då voro ofta hårflätorna alldeles hela precis som på
en levande människa.

2685

33.33

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2685

Botemedel mot sjukdom.

Botemedel mot
sjukdom.

En käring, Käpping-Burna, bodde i Knihult. Hon var sjuk och för att bota sig tog hon ett ben på kyrkogården. Men hon glömde att lämna tillbaka benet, och det fick hon lida för hela sitt liv. Det slet i henne och hon kastades hit och dit, och hon kunde aldrig få någon ro, var hon än var. När det kom på henne, måste hon ner på golvet och ligga.

2685

Ormbett.

Ormbett.

Om man blev ormbiten, skulle
man knyta arvasilke om benet, så gick inte giftet
längre.

Bosaskinn brukade de ha hemma
och ta in, om de blevo ormbitna.

Om man spottar en orm i gapet,
blir han tjock som en arm och spricker.

2685

LUNDS UNIVERSITETS
BOKHÅNDSKAP

2685

Kyrkbygge.

Kyrkbygge.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sim.
Måns
Härkunda o.s.m.

1929

Uppr. B. Söderberg
Ber. P. Persson
Fim o. Stenlund

366

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2685

Kyrkbygge.

Kyrkbygge.

När de hade samsats om att bygga en kyrka, kunde de inte komma överens om, var den skulle ligga. En del ville ha henne i Knoxhult på en hög backe, som kallades Himlabacken, och de hade t.o.m. kört fram timmer till den, men tomtarna drog bort det igen på natten. Då högg de en bjälke och spände ett par tvillingstutar för den. De skulle så få gå vart de ville, och där de stannade, skulle kyrkan byggas. De släppte stutarna vid Långasjömåla, och de gävo sig iväg ända

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

---32
LUNDS UNIVERSITETS 37
FOLKMINNESARKIV

ner till Häradsbäck. Där var en tät aspedunge och dit in drog sig stutarna, men där kunde de inte komma fram med bjälken, utan där stannade de, och på den platsen byggdes sedan kyrkan.

Det gamla kapellet flyttades ner till Härlunda, och användes till att förvara likbårarna i. Senare köpte nämndemannen i Knoxhult det, och gjorde det till stall.

2685

2685

Första metaredagen.

Första metare-
dagen.

Den första metaredagen var Helig torsdag. Då skulle de tidigt på morgonen tigandes och fastandes vara ute och meta. Samma tid, vid vilken den första fisken nappade, skulle de sedan under hela sommaren vara ute och meta, för då skulle de få gott om fisk.